

21. 3. 2006

ID: 39046

Zajištění pohledávky

Platně může být zajištěna pohledávka ze smlouvy o půjčce i tehdy, jestliže k půjčce (k odevzdání předmětu půjčky) má dojít podle vůle stran až v budoucnu, například teprve po uzavření zástavní smlouvy. Ke vzniku zástavního práva pak dojde až v případě, bude-li půjčka skutečně poskytnuta

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 2217/2003, ze dne 14.5.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A) J. H. a B) M. H., obou zastoupených advokátem, proti žalovanému M. H., o určení, že nemovitosti nejsou zatíženy zástavním právem, vedené u Okresního soudu v Opavě pod sp. zn. 12 C 248/98, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 20. prosince 2002 č.j. 11 Co 419/2002-147, tak, že rozsudek krajského soudu a rozsudek Okresního soudu v Opavě ze dne 15. ledna 2002 č.j. 12 C 248/98-110 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobci se domáhali, aby bylo určeno, že "smlouva o zřízení zástavního práva uzavřená dne 3.3.1997 mezi žalovaným jako zástavním věřitelem a žalobci A) a B) jako zástavci, jejímž předmětem bylo zajištění pohledávky žalovaného vůči D. H. ve výši 3.250.000,- Kč zástavním právem k nemovitostem žalobců zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v O. na LV č. 146 pro obec O., katastrální území V., a to objektu bydlení čp. 30 na pozemku st. 14 - zastavěná plocha, k tomuto pozemku a pozemkům parcela č. 21 - zahrada, parcela č. 585/2 - pastvina a č. 585/1 - pozemek ve zjednodušené evidenci, jehož vklad do katastru nemovitostí byl povolen rozhodnutím Katastrálního úřadu v O. ze dne 18.4.1997 č.j. V2 858/97", je neplatná. Žalobu zdůvodnili zejména tím, že dne 30.1.1997 podepsali za podmínek sjednaných s D. Č. zástavní smlouvu poté, co je požádal, aby zřídili zástavní právo k uvedeným (svým) nemovitostem k zajištění jeho pohledávky ze smlouvy o úvěru ve výši 3.000.000,- Kč. Po podpisu smlouvy u advokáta byla pak žalobcům Katastrálním úřadem v O. doručena zástavní smlouva, v níž je uveden jako zástavní věřitel žalovaný a podle které zástava zajišťuje jeho pohledávku ve výši 3.250.000,- Kč za D. H. z titulu smlouvy o půjčce. Žalobci tvrdí, že se žalovaným a ani s "jeho právním zástupcem" se do podpisu zástavní smlouvy k nemovitostem ze dne 3.3.1997 nikdy nesetkali, o jejích podmínkách s ním nejednali, a považují jeho jednání za jednoznačnou snahu uvést žalobce v omyl, "k čemuž také došlo".

Žalovaný namítal, že zástavní smlouvu ze dne 3.3.1997 podepsaly smluvní strany bez nátlaku, na základě své svobodné vůle a bez jakékoliv tísně. Ze strany žalovaného nedošlo k porušení zákona ani dobrých mravů a pro "zrušení zástavní smlouvy" nejsou splněny podmínky.

Okresní soud v Opavě rozsudkem ze dne 15.1.2002 č.j. 12 C 248/98-110 žalobě vyhověl a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení 7.450,- Kč k rukám advokáta. Soud prvního stupně dovodil, že "naléhavý právní zájem žalobců na určení je dán možným ohrožením vlastnického práva žalobců k nemovitostem, kdy bez určení neplatnosti zástavní smlouvy je postavení žalobců nejistým", a po provedeném dokazování dospěl k závěru, že zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 je absolutně neplatným právním úkonem. Zástavní právo totiž "vzhledem ke své akcesorické povaze slouží k zajištění existující pohledávky". Pohledávka ve výši 3.250.000,- Kč, která měla být zástavním právem zajištěna, však nevznikla, neboť žalovaný ve skutečnosti půjčil D. H. pouze 2.500.000,- Kč a zbývajících 750.000,- Kč mělo být "jakousi odměnou za zapůjčení". Smlouva o půjčce, podle které měla vzniknout zajišťovaná pohledávka, je navíc v rozporu s dobrými mravy, neboť stanovila "naprosto nepřiměřené úroky" ve výši 60% p.a., zatímco obvyklá úroková míra činila v době uzavření smlouvy 10 až 15% ročně. Dalším důvodem, proč je zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 neplatným právním úkonem, je podle názoru soudu prvního stupně "časový sled rozhodných událostí, tedy uzavírání jednotlivých smluv mezi žalovaným a žalobci, žalovaným a D. H. a žalovaným a M. B."; z provedených důkazů vyplynulo, že nejprve byla podepsána zástavní smlouva a až poté smlouva o půjčce, a proto "v okamžiku uzavření zástavní smlouvy neexistovala pohledávka, kterou mělo zřizované zástavní právo zajišťovat", a zástavní smlouva se přitom "nevztahuje k budoucí pohledávce, nýbrž k pohledávce již existující ve výši 3.250.000,- Kč". Soud prvního stupně dále dovodil, že zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 je i relativně neplatná podle

ustanovení § 49a občanského zákoníku z důvodu omylu žalobců, kteří se žalovaným a ani s D. H. před uzavřením zástavní smlouvy nikdy nejednali, "jednali pouze s D. Č., s nímž se dohodli na poskytnutí zástavy za určitých podmínek, bez nichž by žalobci zástavní smlouvu neuzavřeli, a právě D. Č. je pozval do kanceláře Mgr. S. s tím, že je nutné již uzavřenou zástavní smlouvu znovu podepsat, proto ji žalobci, bez seznámení se s jejím obsahem, podepsali v přesvědčení, že se jedná o stejnou smlouvu".

K odvolání účastníků (odvolání žalobců směřovalo pouze do výroku o náhradě nákladů řízení) Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 20.12.2002 č.j. 11 Co 419/2002-147 - poté, co připustil změnu žaloby, podle které se žalobci domáhali určení, že "zástavní právo založené zástavní smlouvou uzavřenou dne 3.3.1997 mezi žalovaným jako zástavním věřitelem a žalobci A) a B) jako zástavci, jejímž předmětem bylo zajištění pohledávky žalovaného vůči D. H. ve výši 3.250.000,- Kč zástavním právem k nemovitostem žalobců zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v O. na LV č. 146 pro obec O., katastrální území V., a to objektu bydlení čp. 30 na pozemku st. 14 - zastavěná plocha, k tomuto pozemku a pozemkům parcela č. 21 - zahrada, parcela č. 585/2 - pastvina a č. 585/1 - pozemek ve zjednodušené evidenci, jehož vklad do katastru nemovitostí byl povolen rozhodnutím Katastrálního úřadu v O. ze dne 18.4.1997, č.j. V2 858/97, neexistuje" - rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalobě na uvedené určení vyhověl a že žalovaný je povinen zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení 7.450,- Kč k rukám advokáta, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobcům na náhradě nákladů odvolacího řízení 6.200,- Kč k rukám advokáta. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými zjištěními soudu prvního stupně a dovodil, že žalobci mají na určení, zda zástavní právo neexistuje, naléhavý právní zájem. Shodně se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 je "absolutně neplatným právním úkonem", protože "zásadní předpoklad platnosti této smlouvy, tj. smlouva o půjčce" na 3.250.000,- Kč, nebyla ve skutečnosti uzavřena (a nemohla podle ní tedy vzniknout zajištěná pohledávka), a dále z důvodu "časové posloupnosti smlouvy o půjčce a smlouvy zástavní", neboť k uzavření smlouvy o půjčce došlo až poté, co byla uzavřena zástavní smlouva, neboť "půjčka mohla vzniknout při své reálné povaze až odevzdáním předmětu půjčky, k čemuž došlo až po uzavření zástavní smlouvy". Za absolutně neplatnou považoval odvolací soud smlouvu o půjčce ze dne 3.3.1997 rovněž pro "zřejmě nepřiměřenou výši úroků". Závěr soudu prvního stupně o relativní neplatnosti zástavní smlouvy pro omyl odvolací soud odmítl s tím, že nebylo v řízení prokázáno, že by žalovaný "skutečně omyl vyvolal, věděl o něm či jej vyvolal úmyslně". Protože je zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 absolutně neplatná, odvolací soud uzavřel, že "zástavní právo, které mělo na jejím základě vzniknout, nevzniklo a tedy neexistuje".

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. Namítá, že v posuzovaném případě byl zástavním právem zajišťován závazek, který měl vzniknout teprve v budoucnu, a že výše zajišťované pohledávky byla v řízení spolehlivě zjištěna (2.500.000,- Kč), a nebyl tu důvod pochybovat, že žalovaný půjčku v prokázané výši poskytl a že došlo k uzavření smlouvy o půjčce. Dovolatel se domnívá, že, jestliže smlouva o půjčce obsahovala neplatná ujednání nebo neuváděla přesnou výši půjčky, je nutné při jejím posuzování vycházet z ustanovení § 41 obč. zák., podle kterého, vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu (půjčka byla poskytnuta jen z části), je neplatnou smlouva o půjčce pouze v této části; tak je nutné nahlížet i na příslušenství pohledávky. Lze-li zástavním právem zajistit závazek, který vznikne v budoucnu, lze výkladem smlouvy dovodit, z čeho tento závazek sestává (co tvoří jistinu a co příslušenství pohledávky), bez ohledu na to, jak účastníci jistinu pohledávky ve smlouvě slovně označili. Opačný názor by podle názoru žalovaného znamenal, že "nelze poskytnout žádnou půjčku, kterou by bylo možno před poskytnutím zajistit zástavním právem k nemovitostem, a to s ohledem na reálnou povahu půjčky". Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a aby věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o.s.ř.).

Podmínky přípustnosti dovolání proti rozsudku odvolacího soudu jsou obsaženy v ustanovení § 237 o.s.ř.

Dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé [§ 237 odst.1 písm.a) o.s.ř.] nebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku (usnesení) proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil [§ 237 odst.1 písm.b) o.s.ř.], anebo jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.b) o.s.ř. a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam [§ 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.]; to neplatí ve věcech, v nichž dovoláním dotčeným výrokiem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění

nepřevyšujícím 20.000,- Kč a v obchodních věcech 50.000,- Kč, přičemž se nepřihlíží k příslušenství pohledávky [§ 237 odst.2 písm.a) o.s.ř.], a ve věcech upravených zákonem o rodině, ledaže jde o rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, o určení (popření) rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení [§ 237 odst.2 písm.b) o.s.ř.].

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o.s.ř. je mimo jiné založena na rozdílnosti (nesouhlasnosti) rozsudku odvolacího soudu s rozsudkem soudu prvního stupně. O nesouhlasný rozsudek jde tehdy, jestliže okolnosti významné pro rozhodnutí věci byly posouzeny oběma soudy rozdílně, takže práva a povinnosti stanovené účastníkům rozhodnutími jsou podle závěrů těchto rozsudků odlišná. Odlišností nelze ovšem rozumět rozdílné právní posouzení, pokud nemělo vliv na obsah práv a povinností účastníků, ale jen takový závěr, který rozdílně konstituuje nebo deklaruje práva a povinnosti v právních vztazích účastníků. Okolnost, zda odvolací soud rozhodl podle ustanovení § 219 o.s.ř. nebo zda postupoval podle ustanovení § 220 o.s.ř. a jak z tohoto pohledu formuloval výrok svého rozsudku, není sama o sobě významná; pro posouzení přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 o.s.ř. je podstatné porovnání obsahu obou rozsudků.

V posuzovaném případě odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně jen proto, že žalobci v odvolacím řízení změnili (se souhlasem soudu) žalobu; aniž by změnili její obsahovou stránku, žalobci se místo určení, že smlouva o zřízení zástavního práva uzavřená dne 3.3.1997 mezi žalovaným jako zástavním věřitelem a žalobci A) a B) jako zástavci, jejímž předmětem bylo zajištění pohledávky žalovaného vůči D. H. ve výši 3.250.000,- Kč zástavním právem "k nemovitostem žalobců zapsaných v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu v O. na LV č. 146 pro obec O., katastrální území V., a to objektu bydlení čp. 30 na pozemku st. 14 - zastavěná plocha, k tomuto pozemku a pozemkům parcela č. 21 - zahrada, parcela č. 585/2 - pastvina a č. 585/1 - pozemek ve zjednodušené evidenci, jehož vklad do katastru nemovitostí byl povolen rozhodnutím Katastrálního úřadu v O. ze dne 18.4.1997, č.j. V2 858/97", je neplatná, domáhali určení, že zástavní právo založené na základě této zástavní smlouvy "neexistuje". Při posouzení důvodnosti požadovaného nároku dospěl odvolací soud ke shodnému závěru jako soud prvního stupně v tom, že zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 je absolutně neplatným právním úkonem. Vzhledem k tomu, že oba soudy při tomto vymezení práv a povinností účastníků dospěly ke shodným závěrům, je třeba rozsudek odvolacího soudu považovat - bez ohledu na formulaci výroku tohoto rozsudku - z hlediska přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 o.s.ř. za potvrzující rozsudek.

Dovolání žalovaného není v projednávané věci přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm. b) o.s.ř., a to již z toho důvodu, že ve věci nebylo soudem prvního stupně vydáno rozhodnutí ve věci samé, které by bylo odvolacím soudem zrušeno. Dovolání žalovaného proti rozsudku odvolacího soudu proto může být přípustné jen při splnění předpokladů uvedených v ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam ve smyslu ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacími soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem [§ 237 odst.3 o.s.ř.].

Dovolací soud je při přezkoumání rozhodnutí odvolacího soudu zásadně vázán uplatněnými dovolacími důvody (srov. § 242 odst.3 o.s.ř.); vyplývá z toho mimo jiné, že při zkoumání, zda napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve smyslu ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř. ve věci samé po právní stránce zásadní právní význam, může posuzovat jen takové právní otázky, které dovolatel v dovolání označil.

Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladmo uvedených v ustanovení § 237 odst.3 o.s.ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má.

V projednávané věci odvolací soud řešil mimo jiné právní otázky, zda zástavním právem může být zajištěna kromě pohledávky, která již vznikla, také pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu, jak má být v zástavní smlouvě označena zajišťovaná pohledávka, která má vzniknout v budoucnu, a zda je předpokladem platné zástavní smlouvy skutečnost, aby zajišťovaná pohledávka vznikla, popřípadě aby vznikla v takové výši, jaká byla uvedena v zástavní smlouvě. Protože odvolací soud tyto otázky zčásti vyřešil jinak, než jak jsou řešeny v konstantní judikatuře soudů, a protože první z uvedených otázek dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena, představuje napadený rozsudek odvolacího soudu rozhodnutí, které má po právní stránce zásadní význam. Dovolací soud proto dospěl k závěru, že dovolání proti rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst.1 písm.c) o.s.ř.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.), Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Otázky platnosti zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997 a vzniku zástavního práva na jejím základě je třeba i v současné době posuzovat - s ohledem na dobu, kdy byla zástavní smlouva uzavřena a kdy podle ní mělo zástavní právo vzniknout - podle zákona č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění zákonů č. [58/1969](#) Sb., č. [131/1982](#) Sb., č. [94/1988](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. [87/1990](#) Sb., č. [105/1990](#) Sb., č. [116/1990](#) Sb., č. [87/1991](#) Sb., č. [509/1991](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb., č. [267/1994](#) Sb., č. [104/1995](#) Sb., č. [118/1995](#) Sb., č. [89/1996](#) Sb. a č. [94/1996](#) Sb., tedy podle občanského zákoníku ve znění účinném do 31.12.1997 (dále jen obč. zák.).

Podle ustanovení § 151a odst.1 obč. zák. zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené; zástavní právo se vztahuje na zástavu, její příslušenství a přírůstky, avšak z plodů jen na ty, které nejsou odděleny.

Podle ustanovení § 151b odst.1 obč. zák. zástavní právo vzniká na základě písemné smlouvy, schválené dědické dohody nebo ze zákona.

Podle ustanovení § 151b odst.2 obč. zák. zástavní právo vzniká, jde-li o nemovitost, vkladem do katastru nemovitostí.

Podle ustanovení § 151b odst.4 věty první obč. zák. ve smlouvě o zřízení zástavního práva se musí určit předmět zástavního práva (zástava) a pohledávka, kterou zabezpečuje.

Podle ustanovení § 151b odst.5 obč. zák. zástavní právo lze zřídit i k zajištění závazku, který vznikne v budoucnu nebo jehož vznik je závislý na splnění podmínky.

Z citovaných ustanovení v první řadě vyplývá, že zástavní právo může být zřízeno nejen k zajištění pohledávky, která již vznikla, ale také za účelem zabezpečení pohledávky, která má vzniknout teprve v budoucnu nebo jejíž vznik je vázán na splnění podmínky podle ustanovení § 36 odst.2 věty první obč. zák. (odkládací podmínky). Pohledávkou, která vznikne v budoucnu, se rozumí pohledávka, jež bude založena na základě smlouvy uzavřené na základě smlouvy o smlouvě budoucí (§ 50a obč. zák.), popřípadě podle jiného ujednání (dohody, smlouvy) účastníků, jež obsahuje závazek zřídit určitou pohledávku v budoucnosti.

Podstatnou náležitostí smlouvy o zřízení zástavního práva (zástavní smlouvy) je - jak vyplývá z ustanovení § 151b odst.4 věty první obč. zák. - kromě určení předmětu zástavního práva (zástavy) též označení zajišťované pohledávky. Má-li být zástavním právem zajištěna pohledávka, která vznikne v budoucnu, je třeba ji v zástavní smlouvě označit nikoliv (jen) podle titulu, na jehož podkladě bude založena, ale především tak, v jaké podobě podle něj vznikne; má-li být například podle smlouvy účastníků v budoucnu uzavřena smlouva o půjčce, je třeba zajišťovanou pohledávku v zástavní smlouvě označit jako "půjčku" a nikoliv jako "závazek poskytnout půjčku", i když v době uzavření zástavní smlouvy ještě k půjčce nedošlo a - vzhledem k tomu, že má být zástavním právem zajištěna budoucí pohledávka - vlastně ani dojít nemohlo.

Zákon k platnosti smlouvy o zřízení zástavního práva vyžaduje, aby v ní byla určena zajišťovaná pohledávka, a nikoliv také to, aby taková pohledávka ve skutečnosti vznikla. Platná je proto zástavní smlouva i tehdy, jestliže zajišťovaná pohledávka nikdy nevznikla, jestliže zajišťovaná pohledávka zanikla ještě před uzavřením zástavní smlouvy, jestliže zajišťovaná pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu, ve skutečnosti nevznikne, jestliže se nesplní podmínka, na níž je závislý vznik zajišťované pohledávky, apod. Zástavní právo je právem akcesorickým. Vyplývá z toho, že zástavní právo platně vznikne na základě platné zástavní smlouvy, jen jestliže platně vznikla také pohledávka, k jejímuž zajištění má sloužit. Jestliže pohledávka, pro kterou bylo zástavní právo zřízeno, ve skutečnosti platně nevznikla (například proto, že nedošlo k uzavření smlouvy, podle které měla pohledávka vzniknout, že je taková smlouva neplatná apod.), není tu zástavní právo, i kdyby samotná zástavní smlouva byla bezvadná. Neexistuje-li tedy pohledávka, která má být zajištěna zástavním právem, není to důvodem neplatnosti zástavní smlouvy; tato okolnost má za následek, že podle zástavní smlouvy - ačkoliv jde o platný právní úkon a i když, jde-li o nemovitost, bylo podle ní vloženo zástavní právo do katastru nemovitostí - zástavní právo nevznikne (srov. též právní názor vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 4.4.2002 sp. zn. 21 Cdo 957/2001, který byl uveřejněn pod č. 76 v časopise Soudní judikatura, roč. 2002).

V projednávané věci byla v zástavní smlouvě uzavřené mezi účastníky dne 3.3.1997 zajišťovaná pohledávka - jak bylo soudy zjištěno - určena tak, že zástavní věřitel (žalovaný) uzavřel s D. H. "dnešního dne smlouvu o půjčce", podle které půjčil D. H. částku 3.250.000,- Kč. Z uvedeného označení zajišťované pohledávky nelze úspěšně dovozovat, že

by zástavním právem měla být zajištěna pohledávka již existující a nikoliv pohledávka, která má vzniknout teprve v budoucnu. Protože při určení zajišťované pohledávky v zástavní smlouvě není třeba rozlišovat, zda jde o pohledávku již existující nebo budoucí, a protože zajišťovaná pohledávka byla v zástavní smlouvě ze dne 3.3.1997 označena dostatečně určitě a srozumitelně, nemůže být zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 považována z tohoto pohledu za neplatný právní úkon.

S právním názorem soudů nelze souhlasit ani v tom, že zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 je "absolutně neplatným právním úkonem", protože "smlouva o půjčce nebyla ve skutečnosti uzavřena". Kdyby skutečně nevznikla pohledávka, k jejímuž zabezpečení mělo podle zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997 zástavní právo sloužit, nešlo by - jak již uvedeno výše - o důvod k neplatnosti zástavní smlouvy, ale pro závěr, že podle zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997 nevzniklo zástavní právo.

Dokazováním před soudy bylo zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů v tomto směru dovolatel nezpochybňuje a ani v projednávané věci nepodléhá přezkumu dovolacího soudu), že žalovaný poskytl dne 3.3.1997 půjčku ve výši 2.500.000,- Kč a že zbývajících 750.000,- Kč (do částky 3.250.000,- Kč uvedené v zástavní smlouvě ze dne 3.3.1997) představovalo "jakousi odměnu za zapůjčení". Protože zajišťovaná pohledávka ve skutečnosti vznikla (k půjčce poskytnuté žalovaným D. H. opravdu došlo), nebylo možné (v souladu se zákonem) dospět k závěru, že by zástavní smlouva ze dne 3.3.1997 byla neplatným právním úkonem nebo že by podle ní nevzniklo zástavní právo. Nebyla-li půjčka poskytnuta v takové výši, jaká byla uvedena v zástavní smlouvě ze dne 3.3.1997, pak z toho vyplývá, že zástavní právo vzniklo jen k zajištění takové půjčky, kterou žalovaný opravdu D. H. poskytl; otázku, pro jak vysokou pohledávku bylo zástavní právo zřízeno, pak nelze řešit na základě žaloby o určení, zda tu zástavní právo je či není (a žalobce požadoval takovéto určení), neboť pro ně není právně významná.

Na neplatnost zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997, popřípadě na "neexistenci" zástavního práva, nelze úspěšně usuzovat ani z toho, že smlouva o půjčce uzavřená mezi žalovaným a D. H. obsahuje ujednání "o zřejmě nepřiměřených úrocích (odměně) za poskytnutí půjčky". I kdyby toto ujednání bylo - jak dovodily soudy - pro rozpor s dobrými mravy neplatné, je zřejmé, že by nezpůsobovalo neplatnost celé smlouvy, neboť je lze ve smyslu ustanovení § 41 obč. zák. oddělit od ostatního obsahu smlouvy. Skutečně poskytnutá půjčka ve výši 2.500.000,- Kč představuje nepochybně platně vzniklou pohledávku žalovaného za D. H., jejímuž zajištění může zástavní právo zřízené podle zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997 sloužit.

Neplatnost zástavní smlouvy ze dne 3.3.1997 a neexistenci zástavního práva soudy obou stupňů dále dovodily z "časové posloupnosti smlouvy o půjčce a smlouvy zástavní", když zjistily, že dne 3.3.1997 byla nejprve podepsána (uzavřena) zástavní smlouva a že teprve poté byla (téhož dne) poskytnuta půjčka (předány půjčené peníze D. H.).

Podle ustanovení § 657 obč. zák. smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

Se soudy obou stupňů lze souhlasit v tom, že smlouva o půjčce je tradičně považována za smlouvu reálnou, tedy že ke smlouvě o půjčce nedochází jen na základě dohody stran (účinným přijetím návrhu na uzavření smlouvy), ale až skutečným odevzdáním předmětu půjčky dlužníku. Na druhé straně však měly soudy přihlídnout k tomu, že zástavním právem může být zabezpečena - jak uvedeno výše - také pohledávka, která vznikne teprve v budoucnu, že tedy může být platně zajištěna pohledávka ze smlouvy o půjčce i tehdy, jestliže k půjčce (k odevzdání předmětu půjčky) dojde (má dojít) podle vůle stran až v budoucnu, například teprve po uzavření zástavní smlouvy, a že ke vzniku zástavního práva dojde, bude-li půjčka skutečně poskytnuta. V neposlední řadě měly vzít soudy v úvahu rovněž to, že k uzavření smlouvy o půjčce a zástavní smlouvy došlo dne 3.3.1997 u advokáta za účasti všech dotčených stran ve stejné době (v rámci téhož jednání všech smluvních stran), jakož i vůli účastníků směřující - jak tomu nasvědčují výsledky dokazování - k zajištění pohledávky ze smlouvy o půjčce, kterou současně (tentýž den) žalovaný poskytne D. H., a rovněž s přihlídnutím k těmto skutečnostem vyložit (srov. § 35 odst.2 obč. zák.) projevy vůle účastníků.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; Nejvyšší soud České republiky jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.). Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud České republiky i toto rozhodnutí a věc vrátil Okresnímu soudu v Opavě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta druhá o.s.ř.).

Další články:

- [Bolestné](#)
- [Blankosměnka](#)
- [Nájem](#)
- [Ochrana osobnosti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení a dobré mravy](#)
- [Práva dětí](#)
- [Náklady řízení](#)